

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง :

กรณีศึกษา ชุมชนบ้านพรุ เขต 2 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

The purpose of this research was to study The participation of the community in the development of economic self-sufficiency.

A case study Ban Phru District 2 community Hat yai District, Songkhla province.

ประภาศ ปานเจียง^{1*}, ยูวัลดา ชูรักษ์², ฉัตรจงกล ตุลนิกษะ³

Prapas Panjiang^{1*}, Yuwanda Churak², Chatjongkon Tunlayanisaka³

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Assistant professor Dr., Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

^{2,3} อาจารย์ประจำ, สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{2,3} Lecture, Department of Social Development, Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

*Corresponding author, E-mail: ajyuwanda@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 322 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติหาค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง และผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เพศ และสถานภาพสมรส ต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนไม่แตกต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างที่อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนแตกต่างกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aims to 1) study the participations of community in self-sufficiency economic development, a case study Ban Phru District 2 community Hat yai District, Songkhla province. 2) Compare the participations of community in self-sufficiency economic development, a case study Ban Phru District 2 community Hat yai District, Songkhla province, among gender, age, marriage status, and religion, level of study, occupation and monthly income. The sample used in this study are 322 peoples in Ban Phru community area 2. The statistics used for the data analysis included percentage,

mean, standard deviation, Analysis of Variance (ANOVA) was used to test the F-test and analyzed by t-test case two independent groups. The results were found as the following: The Participations of community in self-sufficiency economic development, a case study Ban Phru District 2 community Hat yai District, Songkhla province, in whole are moderate level, when see in each pound, public interest component are highest, action decision making and evaluation are moderate. The comparative in participation of community in self-sufficiency economic development, a case study Ban Phru District 2 community Hat yai District, Songkhla province were pound differentiate of gender, and age are not different in participation and differentiate of marriage status ,religion, level of study, occupation and monthly income are different in self-sufficiency economic development of community.

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายระหว่างการสร้างมั่งคั่งของชาติกับกระแสโลกาภิวัตน์ไม่ว่าจะเป็นระหว่างอุปนิสัยและผลประโยชน์ของชาติกับผลประโยชน์ร่วมการแข่งขันและการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในประชาคมโลกหรือระหว่างการเคารพต่อข้อตกลงหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดขึ้นโดยประชาคมโลกกับการมีอิสระในการกำหนดทิศทางนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศไว้ในระดับหนึ่ง (กรมพัฒนาชุมชน. 2549)

การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์บนโลกใบนี้ เพราะมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมต่างพึ่งพาอาศัยกันและต่างต้องมีบทบาทภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบตามวาระโอกาสที่มาถึง บทบาทหน้าที่ที่ได้รับจากการยอมรับบทบาทที่สร้างขึ้นด้วยตนเอง เช่น การรับหน้าที่เป็นพ่อแม่เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน ความสำคัญของบทบาทหน้าที่ การงานต้องมีกฎระเบียบและองค์การที่มั่นคงคอยช่วยรับนโยบายให้สอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมืองแต่ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมนั้นรวมถึงการร่วมด้วยช่วยกันในด้านความคิดเห็น การบริหารจัดการ ตลอดจนการเสียสละเวลา อาคารสถานที่ปัจจัยอื่นๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในการที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน/หมู่บ้าน ในลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาครัฐกับชุมชน

โดยสิ่งสำคัญของการพัฒนาการเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนบนฐานของการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในพื้นที่ไปสู่กระบวนการเรียนรู้และพัฒนา ร่วมกันของชุมชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่จะสามารถเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนบนเงื่อนไขของการใช้ข้อมูลบริบทของแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม เพราะการมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนได้ใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างของตน เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน เงินทุน วัสดุ ในกิจกรรมพัฒนานั้น การมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากการพัฒนาและเป็นผู้กระทำให้เกิดกระบวนการพัฒนา ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นได้ทั้งวิธีการซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาด้วย

ในปัจจุบันรัฐบาลต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมากโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้น

ปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ฯลฯ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลังเป็น กระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ผ่านมาพบว่า อุปสรรคและปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ประชาชนขาดความสนใจหรือขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองรัฐบาลจึงมีแนวโน้มนโยบายที่เป็นปัจจัยที่เป็น สิ่งจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ นำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย เกิดความชอบธรรมอันนำมาซึ่งประโยชน์แก่ ประชาชนอย่างแท้จริง (กรมพัฒนาชุมชน.2549)

ชุมชนบ้านพรุ อำเภหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนที่เกิดความเปลี่ยนแปลงและได้รับกำลัง พัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านการคมนาคม เศรษฐกิจ การเมือง เพราะตั้งอยู่ติดกับเขต ชุมชนเมือง เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรมทำสวนผัก สวนผลไม้ คนในชุมชนอยู่แบบต่างพึ่งพากันและกัน เมื่อความเจริญ ด้านการคมนาคม หรือทางเศรษฐกิจ เช่นมีโรงงานขนาดย่อม มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในชุมชนหรือบริเวณ ใกล้เคียงก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันส่งผลกระทบต่อในด้านต่างๆ แก่ชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมประเพณี การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนบางส่วนเลิกทำ การเกษตรหันมาเป็นลูกจ้างโรงงาน เป็นลูกจ้างบริษัทเอกชนเป็นธรรมดาว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงก็ย่อม มีปัญหาเกิดขึ้นตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม การเมือง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่นปัญหาขยะ และปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อชีวิตของ คนในชุมชนบ้านพรุ อำเภหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้ศึกษาเห็นว่าชุมชนบ้านพรุเป็นชุมชนที่เข้มแข็งแต่ยัง ขาดการประสานงานที่ดีที่จะเชื่อมต่อกันระหว่างหน่วยงานของรัฐและประชาชนในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชน เพื่อขับเคลื่อนโครงการต่างๆ ผู้นำชุมชนจึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนบนฐานของความพอเพียง อยู่ดีกินดีและมี ภูมิคุ้มกันที่ดี ตามนโยบายของกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย มาเป็นเครื่องมือที่จะประสานให้ ชาวบ้านมีส่วนร่วมและขอความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้นำไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตของประชาชนตามบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากร ที่มีอยู่ อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างพอเพียงและอยู่เย็นเป็นสุขอย่าง ยั่งยืน

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมา ทำให้เห็นว่าการศึกษารื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน ใน การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านพรุ เขต 2 ตำบลบ้านพรุ อำเภหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จะเป็นประโยชน์และสามารถนำแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนมาเป็น แนวทางให้กับชุมชนอื่นๆ รวมทั้งยังฟื้นฟูและสร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนให้เกิดความสามัคคี และมีส่วนร่วมกันทุกภาคส่วน และเป็นแหล่งการเรียนรู้ต้นแบบของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ให้กับ ชุมชนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ไว้ดังนี้

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff 1981: 6) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
- 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
- 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการโดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน

ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนารวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค

รีเดอร์ (Reeder 1974: 39) ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคมทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

เดวิดและนิวสตรอม (Davis and Newstrom, 1989: 232 อ้างอิงในกวีดาพลับ, 2555: 58) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจและความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคนที่มีต่อกิจกรรมหนึ่งของกลุ่มหรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่มหรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (involvement) ช่วยเหลือ (contribution) และร่วมรับผิดชอบ (responsibility)

William W. Reeder (1974: 39) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้ามาปฏิบัติกิจกรรมในฐานะที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันในสถานะที่เท่าเทียมกันและด้วยความสมัครใจของแต่ละคน การมีส่วนร่วมสำคัญเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทั้งปวงที่มีผลยั่งยืนส่งเสริมความเป็นมนุษย์และความเสมอภาค การมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการที่เป็นประชาธิปไตยความเท่าเทียมกัน การถ่ายทอดและการรับรู้ปัญหาให้กลายเป็นเป้าหมายในการดำเนินการเลือกแก้ปัญหาพร้อมกันระดับของการมีส่วนร่วมนั้นขึ้นอยู่กับความเต็มใจจะเข้าร่วมกิจกรรมนั้นโดยไม่มี การบังคับขู่เข็ญหรือกดดันใดๆ และหากผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่มีสิทธิที่จะควบคุมการดำเนินงานของเขาเอง (อยากหยุดลงมือทำเมื่อไรก็ได้) แล้วการกระทำของเขา ก็ไม่อาจถือได้ว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นและการมีส่วนร่วมนั้นควรที่บุคคลทุกคนจะได้ปฏิบัติหรือทำกิจกรรมอย่างแข็งขันและกระตือรือร้นการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพมากคือ การร่วมกระทำการตั้งแต่การร่วมคิดวางแผนกำหนดวิธีการทำงานลงมือทำงานและประเมินผลการทำงานแต่การเข้าร่วมส่วนใดส่วนหนึ่งก็ถือว่ายังมีประโยชน์

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมนั้นไม่ว่าจะเป็นผู้แทนภาครัฐภาคเอกชน หรือชุมชนเข้ามาร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการและร่วมประเมินผล อย่างไรก็ตามหนึ่งหรือทั้งหมดในฐานะที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันในสถานะที่เท่าเทียมกันและด้วยความสมัครใจของทุกฝ่ายเพื่อให้กิจกรรมนั้นบรรลุผลสำเร็จ

2. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจ

กาญจนา บุญยัง (2556) กล่าวว่า แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลางเป็นหัวใจสำคัญของกรอบแนวคิด โดยความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ ความพอประมาณความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน เงื่อนไขในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ให้อยู่ในความพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้ง ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) ผนวกกับคุณธรรม (จิตใจมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต และเพียร อดทน ปัญญา) เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับคือ การพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี

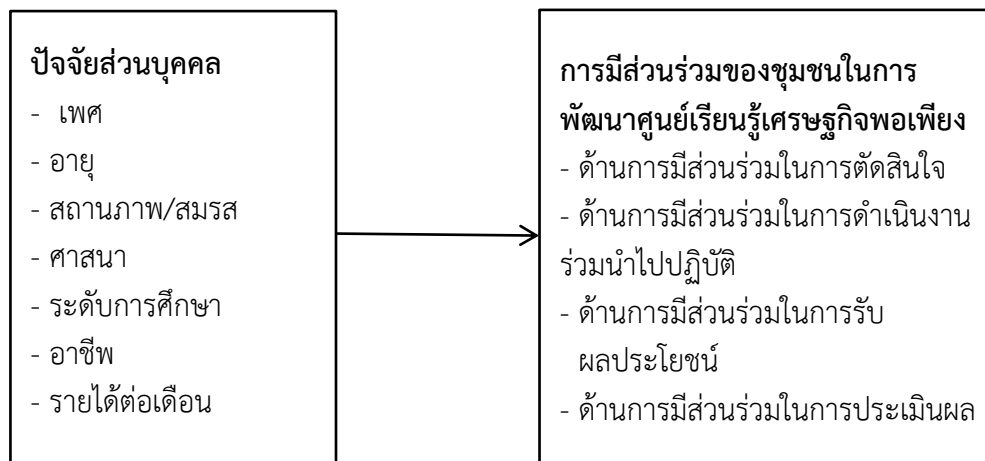
ปิติณัช ไสลบาท (2556) กล่าวว่า ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” นี้มีความหมายว่าเป็นวิธีการเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยการพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเองให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่เพียงพอก็ต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องคิดที่จะผลิตสินค้าและบริการเพื่อตนเองได้บริโภคด้วย นอกจากนั้นการผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดี รู้จักพอในการผลิตและพอใจการบริโภค พร้อมกันนั้นก็ร่วมมือกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์และให้ประสานงานกับเอกชนภายนอกด้วย เพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้แข็งแรงขึ้นอีก

ประสิทธิ์ ทองอุ่น (2556) ที่ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ซึ่งอธิบายถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า 1. มองอย่างวัตถุนิยมด้านภายนอก ต้องมีกินมีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอตามอัตภาพ หมายถึง การพึ่งตนเอง 2. มองอย่างจิตุนิยมด้านภายในจิตใจ คนจะมีความรู้สิ่งเพียงพอไม่เท่ากัน บางคนมีเงินเป็นล้านๆ ก็ไม่เพียงพอ บางคนมีนิดเดียวก็พอ เป็นการเพียงพอทางจิต นอกจากนี้ ประสิทธิ์ ทองอุ่น ยังได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริว่า มีความสอดคล้องกับธัมมิกสังคมาของท่านพุทธทาสภิกขุ ซึ่งเน้นในเรื่องของจิตใจมากกว่ารูปธรรม ด้านเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับหลักเศรษฐศาสตร์ชาวพุทธของอ.เอฟ.ชูเมกเกอร์ ที่เน้นเรื่องความพอเพียงทางเทคโนโลยีในระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญของคนมากกว่าผลผลิต เป้าหมายที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ ต้องการให้ประชาชนหรือชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ สร้างฐานรากที่เข้มแข็งและมั่นคง ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเพราะเศรษฐกิจพอเพียงไม่แค่สร้างความมั่นคงทางวัตถุหรือทางกายให้คนพอมีพอกินเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นทางเลือกที่ควรนำไปเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างมีนัยที่สำคัญ

สรุปได้ว่า ความหมายของหลักเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ที่เพียงพอต่อการมีผลกระทบใดๆ อันที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการในทุกขั้นตอนและในขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้าง

พื้นฐานจิตใจของคนในชาติทุกระดับ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบ มีความพอเพียง พอเหมาะพอดี เพื่อเป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตแก่ประชาชนในชาติ อันจะก่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้าน วัตถุ เศรษฐกิจ สังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การเมือง และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านพรุ เขต 2 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อการพัฒนาใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เสนอวิธีการดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีทั้งหมด 11 เขต จำนวนทั้งสิ้น 24,571 คน (สำนักงานเทศบาลเมืองบ้านพรุ, 2560)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการคำนวณหาขนาดตัวอย่างของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านพรุ เขต 2 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 1,252 คน โดยใช้สูตร Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างเป็น จำนวน 303 กลุ่มตัวอย่าง

โดยคำนวณจากสูตรของ Yamane (1967: 886 อ้างอิงใน องอาจ นัยวัฒน์, 2548: 125)

สูตร

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

กำหนดให้

N

= ขนาดประชากร

n

= ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

e

= ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

$$\text{แทนค่าในสูตรได้ } n = \frac{1,252}{1+1,252(0.05)^2}$$

$$N = 303 \text{ ตัวอย่าง}$$

ในการสำรวจได้เพิ่มจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อป้องกันการสูญหายและไม่ได้รับการตอบกลับของแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีก 5% จากกลุ่มตัวอย่างเดิม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 322 ตัวอย่าง

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามนี้สร้างขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยโดยแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ/สมรส ศาสนา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ซึ่งเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านพรุ เขต 2 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย

- ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 1-5)
- ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน/ร่วมนำไปปฏิบัติ จำนวน 4 ข้อ (ข้อ 6-9)
- ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จำนวน 3 ข้อ (ข้อ 10-12)
- ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จำนวน 3 ข้อ (ข้อ 13-15)

ซึ่งข้อคำถามที่เป็นข้อความเชิงบวก จำนวน 15 ข้อ

ซึ่งลักษณะแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.4 มีอายุ 40 - 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.5 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 43.8 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 49.7 ส่วนใหญ่มีการนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 88.2 และมีอาชีพเป็นพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 34.5 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.3

**ตอนที่ 2 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านพรุ เขต 2 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านพรุ เขต 2 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อการแก้ไข/พัฒนาที่ตรงประเด็น และน้อยที่สุดคือมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาในการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มงานต่างๆ ในชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติงานการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง และน้อยที่สุดคือมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์ จากการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือมีความยินดีและภาคภูมิใจเมื่อโครงการต่างๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตัวท่านและชุมชนและน้อยที่สุดคือมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน ในการพัฒนางานด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือมีส่วนร่วมในการติดตามดูผลงานและสภาพปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงและน้อยที่สุดคือมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือเพื่อเตรียมการประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

**ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษา ชุมชนบ้านพรุ เขต 2 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านพรุ เขต 2 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า เพศและสถานภาพ ที่ต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสถานภาพต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และจากผลการศึกษายังพบอีกว่า อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ และรายได้ต่างก็มีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ .05

สรุปและอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านพรุ เขต 2 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกล่าวถึงประเด็นสำคัญๆ จากการศึกษา ดังนี้

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์มากกว่าด้านการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีประชาชนส่วนน้อยที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในพื้นที่ยังไม่มีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะการส่งเสริมการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจอาจยังไม่เพียงพอ ประชาชนในชุมชนยังไม่รับทราบ หรืออาจยังมีข้อจำกัดในหลายประเด็น ซึ่งหากพิจารณาจากผลการวิจัยยังพบว่า ประชาชนพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานถึงแม้ว่าในภาพรวมจะอยู่ในระดับปานกลางแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า การส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มงานต่างๆ ในชุมชนอยู่ในระดับมาก ดังนั้นควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนภา ชมไพบูลย์ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาชนบทของเกษตรกร พบว่า ด้านรูปแบบการมีส่วนร่วมนั้น สมาชิกมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์มากกว่าขั้นตัดสินใจ มีสมาชิกส่วนน้อยที่มีส่วนแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทส่วนใหญ่จะเป็นประธานกลุ่มลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นไปในรูปแบบของตัวแทนกลุ่มจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง ช่องทางการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มยังมีข้อจำกัดอยู่ คือ ปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเมืองและประวัติศาสตร์ การที่กลุ่มดำรงอยู่ได้เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ปัจจัยนอกได้แก่ ความสัมพันธ์กับกลุ่มเกษตรกรอื่นๆ การสนับสนุนขององค์กรเอกชนและสถาบันการศึกษาที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลิดา เพียรสร้าง (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชน ทศนคติ ความรู้ความเข้าใจ และการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด รวมไปถึงการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของเศรษฐกิจชุมชนอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปได้ดังนี้ ทศนคติ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทศนคติ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนอำเภอสุวรรณภูมิในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเข้าใจมากที่สุด ได้แก่ ความพอประมาณ พออยู่ พอกิน รองลงมา ได้แก่ การที่เราไม่ทะเลาะถกเถียงจนเกินความสามารถของตนเองและการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีไว้ให้แก่ประชาชนชาวไทย ส่วนการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่เป็นการวางแผนการใช้จ่าย และการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือน ในส่วนการประกอบอาชีพจะนำมาใช้ในด้านเกษตร ส่งเสริม กลุ่มอาชีพที่มีอยู่เดิม และในแง่ของความสัมพันธ์ในชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีการรวมกลุ่มต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้มีความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลไม่ทอดทิ้งกัน แม้กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาบ้างในบางส่วน คือ การขาดงบประมาณและขาดความรู้ในการดำเนินงานซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ องค์กรเอกชน และคนในชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหา เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ทำให้ชีวิตการเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น มีระบบการจัดการ การวางแผนการใช้จ่ายและมีการนำเอามาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านพรุ เขต 2 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า อายุ ระดับ การศึกษา ศาสนา อาชีพ และรายได้ต่างก็มีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของ ชุมชนแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่มี อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ และรายได้ที่ต่างกันจะ มีเวลาที่เอื้ออำนวยในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการ ประเมินผลที่แตกต่างกัน คนที่มีอาชีพรับราชการจะเล็งเห็นและให้ความสำคัญในการน้อมนำเอาปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการใช้ชีวิตประจำวันและจะมีเวลาในการมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ประกอบ อาชีพค้าขาย พนักงานเอกชน ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าไม่ได้รับทราบข่าวสาร และไม่มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วม มากนักเพราะต้องทำงานนอกบ้านทุกวันและเห็นว่าไม่มีผู้นำชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนโครงการอยู่แล้วส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ยังพบว่า เพศ และสถานภาพ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมสมาน อาชารัฐ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของ ประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลธาตุทอง อำเภอปอทอง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างกันและประชาชนที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่าประชาชน ที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย และยังสอดคล้องกับ Andrew Turton (1987) อ้างถึงใน ยุวัลดา ชูรักษ์ และ ปัญญา ชูช่วย ได้อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นของประเทศไทยนั้นประสบความล้มเหลว ในลักษณะของปัจจัยภายใน (Internal) ได้แก่ การขาดจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของโครงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชนของตนเองเนื่องจากว่ารัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดนโยบายหรือโครงการต่างๆ นอกจากนี้ประชาชนใน ท้องถิ่นมักเชื่อถือและให้ความเคารพต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐและเขามีความเชื่อว่าถ้าตัวเขาไม่ได้เข้ามามีส่วน ร่วมในโครงการก็ไม่มีปัญหาอะไรเพราะคนอื่นสามารถทำให้โครงการดำเนินต่อไปได้โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ ของรัฐ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ภาครัฐและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ควรให้ความสำคัญกับปราชญ์ ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้ที่ประชาชนในชุมชนให้ความนับถือ ผู้เป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากยิ่งขึ้น รวมถึงมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการให้ผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป และ เยาวชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกรักชุมชน เพื่อสร้างความ เข้มแข็งให้กับชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน
2. ควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชน หรือคณะกรรมการบริหาร กลุ่มกิจกรรมต่างๆในชุมชน อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการเผยแพร่ ข่าวสาร ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อทำให้การทำงานด้านการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล มากยิ่งขึ้น
3. ควรนำผลวิจัยไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านต่างๆ เพื่อให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2549). *คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- กวีดา พลับ. (2555). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนสันติสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอำเภอไม้แก่นจังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิตแขนงวิชาส่งเสริมการเกษตรสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กาญจนา บุญยัง. (2556). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน : กรณีศึกษาจังหวัดลพบุรี*. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชลิตา เพียรสร้าง. (2554). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นภา ชมไปบูลย์. (2554). *ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2524). *การมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองเส้น อำเภอสังขาราย จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2550). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- ประสิทธิ์ ทองอุ่น. (2556). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. กรุงเทพฯ : เจริญเวฟ เอ็นดูเคชั่น.
- ปิติณซ์ ไสลบาท. (2556). *การจัดการฐานทรัพยากรและโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านนาฝอย ตำบลหัวเรือ อำเภอบ้านนาถ้อย จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2544). *ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพฯ : ดี แอนด์ เอส.
- ไพสิฐ พาณิชย์กุล. (2555). *โครงการจัดทำรายการผลการศึกษาวเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงสร้าง ความเข้มแข็งกลไกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จังหวัดตรัง*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมสมาน อาษารัฐ. (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลธาตุทอง อำเภอป่องทอง จังหวัดชลบุรี : สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. ฉะเชิงเทรา : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์*.
- ยุวัลดา ชูรักษ์และปัญญาชูช่วย. (2557). *บทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง*. สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- อรพินท์ สฟโชคชัย. (2550). *หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance)*. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.opdc.go.th>. (23 กันยายน 2560).
- อรรถพล อนันตวรสกุล. (2555). *การวางแผนการทำงานด้านเด็กและเยาวชนของท้องถิ่น โดยเน้นสิทธิและประโยชน์ต่อเด็กเป็นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : ลักขมิรุ่ง จำกัด.

- Cohen J.M. and N.T. Uphoff. (1980). *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.
- Fornaroff. (1980) *A Community Involvement in Health System for Primary Health Care*. Geneva : World Health Organization. U.S. Census Bureau.
- Reeder, W.W. (1974). *Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm Families in New York State*. New York: Unpublished Ph.D Dissertation, Cornell University.
- William W. Reeder. (1974). *Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm Families in New York State*. Cornell University. (Unpublished Ph.D.Dissertation).